

Oksby kirke var altså indviet til Sct. Nikolaj, de søfarendes helgen, netop hvad man kunne vente i et sogn, hvis beboere fra gammel tid færdedes meget på søen.

H. K. Kristensen.

Kilder: V. Horne herreds tingbog 28/7 1660. Om kirkens flytning, se tillige Fra Ribe Amt 1905, 118-31. Om Oksbyfolk til søs, se Kristensen: Gamle sydvestjyske fiskerlejer.

EN HEKSESAG FRA VESTER VEDSTED OMKRING 1590

Hekseprocesserne florerede i middelalderen, ja helt op til omkring år 1700, men selv om hekseforfølgelserne da officielt hørte op, forsvandt troen på heksen selvfølgelig ikke, den har holdt sig omtrent op til vor tid. Da hekseforfølgelserne ligger forholdsvis langt tilbage i tiden, er vor viden om dette emne for de enkelte sogne ret sparsom. Det vil derfor næppe være uden interesse fra glemselen at fremdrage en stævning om en heksesag, som jeg tilfældig er faldet over i rigsarkivet.¹⁾

Stævningen, der er udateret, må være fremkommet efter 1588, men før 1595, idet Peder Jensen Hegelund omtales som sognepræst i Ribe. I stævningen oplyser Tyge Lassøn i Vester Vedsted by, at »min bymand ved naffn Nis Søffrensen« har beskyldt hans hustru for trolddom »effter en udlæggelse, som en quinde ved naffn Bolde Michels, hvilken hand oc hans metbrødre nu på fierde år siden lod brende, skulde hende haffue udlagt, der hun bleff pinligen forhørt, oc haffuer hand derfor ladet eske hans lycke igen aff min hustru, menendis at hand vilde saaledes beskatte oss oc andre flere, oc begynde paa oss efterdi vi vaare der begge aldellis fremmede i sogn og herrit.«

Tyge Lassøn og hustru havde derfor ladet udtage sognevidne²⁾ mod Sørensens beskyldninger både i Vedsted, hvor de boede, og i Ballum, hvor konen var født og båret, og desuden »stockneffnd«³⁾ af Lø herredsting. »saa oc vor skudsmaal« af Hviding herredsting. Da der imidlertid var fremkommet indvendinger i sognevidnet fra »voris genpart oc hans slect oc suagre«, havde de endvidere af sognets tidligere tre sognepræster Hans Laugesen⁴⁾, nu biskop i Ribe, Laurids Ægidius⁵⁾, nu sognepræst i Ribe, og magister Peder Hegelund⁶⁾, nu sognepræst og læsemester i Ribe, ladet sig give et vidnesbyrd, som tilsammen omfattede 27 år. Kirkenævnet, som i sagens anledning to gange havde været afæsket en udtalelse, havde efter dette og andre gode uvildige vidnesbyrd svoret den anklagede fri for trolddom »imod forn. Bold Michels udlæggelse, indtil saalænge at nogen kunde bevise hende nogen trolddomsgerning offuer, oc vilde sætte sin fod i kongens iern met hende«.

Nis Sørensen har dog fortsat sine angreb og samlet vidner imod den anklagede, men Tyge Lassøn kalder disse »vildige oc ulønlige, oc udgiffne aff hans egen slectning oc suager oc anhang, oc voris uvenner«, ligesom en del beskyldninger var taget efter »løse letferdige og druckne folkis munde, oc de selff haffue saadant igen benectede, saa at der ere vidne imod vidne«, ligesom der kun var et vidne i hver sag. Tyge Lassøn mente, at »en vidne udi en sag er ingen vidne«. Han havde derfor fremskaffet kongelig majestæts befaling til »erlige oc velbyrdige mænd Albert Friis⁷⁾ oc Ewaldt Woyen⁸⁾, at de skulde kende på samme vidner oc dømme os imellem«, men at dette ikke var sket endnu på grund af, at Albert Friis i lang tid havde været alvorlig syg.

Tyge Lassøn krævede derfor på grundlag af »voris

gode vidner, skudsmaal oc stockneffnd« til slut, at hustruen »bør for samme Nis Søffrensens sictelse oc beskyldning quit oc angerløs at være.«

Atter bekræftes det af denne stævning, hvor vanskeligt det har været for en stakkels kvinde, som én gang havde fået beskyldningen heks hæftet på sig, atter at blive rensset for en sådan, at endog et vidnesbyrd fra selv de højeste gejstlige ikke kunne holde de ondsindede angribere i ave.

Olav Christensen.

1. Tyske Kancelli. D 74. Haderslev amt. Justitssager I 1585–1730. – 2. Et på et sognestævne af sognemændene afgivet vidnesbyrd. – 3. Stokkenævn var et udvalg af stökkemænd, som på herreds- og bytingene havde plads på de fire tingstokke, og som skulle afgive tingsvidner. – 4. Hans Laugesen (1530–94), sognepræst i Vester Vedsted 1555, biskop i Ribe 1569. – 5. Laurids Ægidius eller Gjødesen (1531–97), sognepræst i V. Vedsted 1569, sognepræst ved Cathrine kirke i Ribe 1580–96. – 6. Peder Jensen Hegelund (1542–1614), sognepræst i Vester Vedsted 1580, sognepræst ved Ribe domkirke 1588, biskop i Ribe 1595. – 7. Albert Friis (1542–1601), lensmand på Riberhus 1580–1594. – 8. Ewald Woie, ejer af Røddinggård 1590–95, lensmand på Haderslevhus 1581–90.

EN LANDSOVERRETSDOM

Der er stor forskel på folkeskolelærernes økonomiske levevilkår i gamle dage og nu. Degneembederne på landet var i sidste århundrede usselt lønnet og i almindelighed levede skolelærere og degne i den yderste fattigdom.

En gammel retssag fra 1842 mellem skolelærer og kirkesanger Andreas Bredenberg i Ankelbo i Grene sogn og fire gårdmænd i sognet fortæller tydeligt derom.

Sagen er ifølge en domsudskrift behandlet af den